

UNCOVER THE CODE



ДАН БРАУН

Книгата на Дан Браун е от типа романи,

в които авторът е всезнаещ, а този

тип текстове обикновено подтикват

читателя да се отъждестви с някой от

героите и неговата позиция.

Въпреки своята привидна рационалност романът на Дан Браун "Шифърът на Леонардо" говори не толкова на ума на читателя, колкото на неговото сърце. А сърцето на съвременния читател е като сърцето на всеки човек - жадно за отговори. И тъй като е роман, книгата на Д. Браун поднася най-подходящо такъв тип отговори - облечени във фикция, разтворени в художествена измислица, подплатени емоционално и мотивирани психологически.

Съвременният читател има нужда от мит, върху който да положи основанията на своето разколебано съществуване и романът му разказва мита за "свещената женственост". Нека се опитаме да го разкажем и ние: някога, в далечното минало, когато още го е нямало християнството, на земята властвало езичеството, но не това лошо, демонизирано езичество, чийто облик бил наложен доста по-късно, а едно друго, почитащо природата и "свещената женственост". Култът към тях се изразявал с поклонение пред Богинята майка, сетне пред богинята на красотата и любовта Афродита и още някои подобни богини. Хората от онова време отдавали на женствеността нужната почит като на сила, даряваща живот. След появата на християнството обаче нещата се променили коренно.

& МИТЪТ ЗА

Църквата и другите институции на християнския свят унищожили култа към "свещената женственост" и наложили пълновластието на мъжкото начало. Всичко, свързано с жената и нейната най-съкровена природа, било обявено за срамно, а когато тя опитала да се разбунтува срещу тази несправедливост, последвали обвинения в магьосничество, мъчения и клади.

Истината за развенчаната свещена женственост обаче била съхранена от малка група хора, готови да заплатят за нея с живота си - братята от Ордена на Сион (сред които бил Леонардо да Винчи) и рицарите тамплиери. Те знаели не просто истината за някогашната свещена женственост, но и нещо много повече - това, че тази идея изобщо не била отречена от самия Христос. Напротив, Христос я преутвърдил, като сключил брак с любимата Си ученичка Мария Магдалина, от която имал дете, и завещал на нея и на Своите потомци от нея мисията да

съграждат Църквата Му. Неговият завет обаче бил потулен и преиначен именно от враговете на свещената женственост, които не искали да се разкрие истинската същност на Граала - личността на Мария Магдалина и потомците ѝ, - а не, както се е смятало, легендарният потир от Тайната вечеря, в който Йосиф Ариматейски събрал пролятата на Голгота кръв на Спасителя. Но въпреки усилията на ретроградните люде от всички времена истината за Граала, изразявана символично, най-вече в произведенията на изкуството (от творчеството на трубадуриите през Леонардо до Уолт Дисни), продължавала да се предава от поколение на поколение и за повечето хора днес тя става все по-прозрачна. Така "свещената женственост" всъщност не е загинала, тя само е била скрита на недосегаеми за непосветени очи места, където е чакала своя час, за да възкръсне. Макар християнската цивилизация като цяло да е загубила своя усет за сакралност на сексуалността, нищо все още не е напълно загубено, докато съществуват елитни групи, които пазят тази сакралност, като я практикуват ритуално в подземията на непристъпни замъци.

Какво предлага този мит, който оформя философската "ядка" на романа, на един съвременен читател, склонен да му повярва? Най-малко две важни неща: 1) ключ за смисъла на

ПАРАДОКСАЛНО ОБАЧЕ, ЕДНО СЪРЦЕ МОЖЕ ДА ЗНАЕ, ЧЕ ТОВА, КОЕТО ПРИЕМА, Е ЛЪЖА, И ПАК ДА ГО ПРИЕМА. ЗАЩО? ЗАЩОТО ВСЯКО ЧОВЕШКО СЪРЦЕ СЕ НУЖДАЕ ОТ ОПРАВДАНИЕ ЗА СВОЯТА „ПРАВОВА“ ДА БЪДЕ НЕДОВОЛНО, РАЗБУНТУВАНО, РЕВНИВО, НЕБЛАГОДАРНО...

правейки ги все по-склонни да отхвърлят каквото и да било обяснение на историята и действителността, което не "дешифрира" никакви особени тайни, скрити от "непросветените". Романът съвсем логично завършва с отлагане на уж бленуваното постигане на заветната цел (изявяването на същността на Граала), защото не е ясно какво би следвало натакъ - няма вече да има конспиративна тръпка, няма да има история, няма да има и милионни тиражи за Д. Браун.

Чрез историческата визия, която творбата на Браун изгражда, сложният богословски проблем за произхода на злото в света (т. нар. теодицея) се оказва по силите дори на начинаещ шифролог: злото естествено произлиза и се олицетворява от една позната на всички реакционна институция, която се стреми да задуши истината за Граала, и това е Църквата. Вярно е, че Църквата не е представена напълно еднозначно, че се показва грижата ѝ за отритнати от близките си и от обществото хора (като нещастния албинос Сила), но тези смекчаващи краски не променят главното внушение, че именно Църквата е най-големият манипулатор на истината и гонител на правдата - не само някога, но и сега. При това, макар в романа да се има предвид конкретно Римокатолическата църква, неговото внушение при всички случаи засяга и останалите християнски църкви и конфесии, тъй като те едва ли биха приели ревизията на образа на Христос, извършена от Д. Браун и цялата неогностическа традиция, която го вдъхновява - образ на един обезбожествен, обезсилен Христос.

“СВЕЩЕНАТА ЖЕНСТВЕНОСТ”

историята и на съвременната действителност; 2) възможност самият читател да открие своето място в картината, очертана от творението на Д. Браун.

Според "Шифърът на Леонардо" историята не е поредица от случайни епизоди. Зад реда привидно независими едно от друго събития съществува някаква скрита матрица, която може да ги подреди и обясни. Историята си има цел и се движи към нея. Целта, както е принуден да се досети постепенно и най-несхватливият читател на романа, може да бъде само една: разкриване на истината за същността на свещения Граал пред всички все още "заблудени" от християнството хора. Кога и дали изобщо тази истина ще бъде разкрита пряко и буквално от нейните пазители, т.е. огласена публично и подкрепена с доказателства, или ще продължи да се изявява по други начини (чрез романи като "Шифърът на Леонардо", например), това като че ли не е решаващо за тайнолога Браун - важното е нейното послание да облъчва непосредствено или завоалирано, явно или символично съзнанието и подсъзнанието на хората,

Но ако историческата визия в "Шифърът на Леонардо" има отношение по-скоро към въпроси от философско естество, които не засягат непосредственото битие на читателя, неговото отношение към изобразените в романа реалности и сили има екзистенциален характер, предполага нуждата от избор. Казано по-просто: на чия страна ще избере да бъде читателят, с кого от героите и с коя от техните каузи ще предпочете да се идентифицира? На пръв поглед му е

The Secret is Hidden Right Before You

UNCOVER THE CODE

На практика Браун не желае читателите му да прогледнат за истината, а ги снабдява с „вЪШЕБНИ“ очила, през които да гледат действителността, за да са способни да я разбират, но за какво са му на слепеца очила?

оставена доста голяма свобода, т.е. неговият избор като че ли не е предопределен от автора, но при по-внимателен анализ се оказва, че не е така. Книгата на Д. Браун е от типа романи, в които авторът е всезнаещ, а този тип текстове обикновено подтикват читателя да се отъждестви с някой от героите и неговата позиция. Тръгвайки по тази линия, не можем да не забележим, че в "Шифърът на Леонардо" най-вероятната идентификация на читателя би била с двойката Софи Нево - Робърт Лангдън, а не например с британския историк Тибинг, макар в неговите уста да са вложени най-острите филипики срещу християнството. Подобна посока на идентификация е добре премислена: ексцентричният рицар инвалид е прекалено фанатичен и в крайна сметка непривлекателен дори за такъв самоотвержен любител на истината като Д. Браун. В своето желание да изяви пред света истината за Граала Тибинг достига до крайности, които го приближават твърде много до противниците му - хората, за които целта оправдава средствата. Този макиавелистичен персонаж, който малко преди края на романа се оказва идентичен с тайнствения Учител, дърпащ конците зад кулисите и успял да прикрие истинските си намерения дори от шефа на загадъчната католическа организация "Опус Деи" епископ Арингароса, е прекалено неподходящ за спечелване на евентуални привърженици на светлата "санграалска" кауза. Между героите, които са от другата страна на безмилостния конфликт, се откроява споменатият вече албинос Сила, спасен някога от епископ Арингароса и използван сега като негово послушно оръдие за унищожаване на ужасната тайна, която би компрометирала непоправимо Църквата и нейното учение. Като измъчен човек с комплекс за малоценност и окървавени от "благочестиви" убийства ръце, който постоянно измъчва плътта си и доста напомня Клод Фроло от

"Парижката Св. Богородица" на Юго, Сила може да спечели най-много нашето съжаление, но не вярвам някой читател да го вземе твърде насериозно, камо ли да се отъждестви с него. Арингароса, неговият духовен баща и господар, е сякаш подостоеен за уважение, но каузата на Църквата, зад която той застава, е прекалено реакционна, за да пожелае читателят да застане зад нея и представителите ѝ, освен ако не е непоправим консерватор по убеждения.

След това елиминирани - и в процеса на самото повествование - остават само двама неопетнени нито от убийства, нито от фанатизъм герои: Софи Нево и Робърт Лангдън. В началото на романа френската криптоложка и харвардският специалист по символика като че ли нямат никаква особена кауза - те просто са вплетени "случайно" в една криминална интрига, която ги засяга лично и от която трябва да намерят изход. Разплитането на интригата обаче съвпада с разплитането на самата загадка около същността на Граала и така двамата герои (също като читателят) трябва да си изградят позиция към разкритията, до които са стигнали. Тази позиция може да се обобщи по следния начин: най-важно от всичко се оказва не разкриването на самата тайна на Граала, а възможността да се знае истината за него и очакването на мига, когато той ще се "саморазкрие" по някакъв мистичен начин. В края на романа обективната сякаш "дистанцираност" на двамата герои от основните антагонистични сили - Църквата и пазителите на тайната на Граала - се е стопила: Лангдън го очаква вероятна любовна история със Софи, а тя се оказва съвсем не случайна фигура. Можем да се досетим, че в нея се привижда една (защо не последната?) от митичните наследнички на Иисус и Мария Магдалина, а всъщност, съвсем между другото, и на прочутия кралски род на Меровингите! Пред такава божествена особа, призвана да съхрани и продължи низвергнатата "свещена женственост", какво друго му остава на харвардския професор, освен да за свидетелства необходимия за случая пиетет - както спрямо личността, така и спрямо каузата, която тя въплъщава? Нека да прибавя, че последните страници на романа звучат почти като покана към читателя да се отъждестви тъкмо с гледната точка на харвардския учен, който се превръща пред очите му в почитател на "свещената женственост", коленичил в религиозен екстаз върху тайното хранилище с предполагаемите "мощи" на Мария Магдалина в Лувъра...

Време е да призная защо на мен гледната точка на Робърт Лангдън, утвърдена така ловко от автора, не ме впечатлява особено - колкото и привлекателна да изглежда.

На първо място, това е гледна точка, която не почива върху почти никакви факти. Ако от текста на романа отпаднат няколкото изкусни, но твърде волни тълкувания на три от картините на Леонардо, в него едва ли ще остане нещо, за



което един вискателен читател би могъл наистина да се хване - нещо, което не само да подкрепя основното внушение, но и да бъде достоверно: нито късните гностически евангелия от II-III век са достоверни източници за автентичния лик на Христос и Неговото учение, нито император Константин е наложил на християнския свят божествеността на Иисус от Назарет, нито създаденият едва през втората половина на XX век Орден на Сион е съществувал във времето, в което го пренася Д. Браун, а това са част от най-важните постулати, които крепят и сюжетната, и идейната нишка на творбата. Излиза, че на повече от 450 страници шифрологът реди полуистина до измислица и измислица до лъжа.

На второ място, не само моят ум, но и моето сърце не може да бъде заситено от елементарната "храна", която му предлага Д. Браун - макар да е поднесена изкусно и в лъскава опаковка.

Парадоксално обаче едно сърце може да знае, че това, което приема, е лъжа, и пак да го приема. Защо? Защото всяко човешко сърце се нуждае от оправдание за своята "правота" да бъде недоволено, разбунтувано, ревниво, неблагоприятно... Когато човек приеме една голяма лъжа (като лъжата за "свещената женственост"), тя става универсална призма, през която той вижда и си обяснява всичко около себе си - като парче от счупеното дяволско огледало в известната приказка на Андерсен "Снежната царица". Човекът знае, че в него е проникнало чуждо тяло, което изкривява действителността, но го приема, защото иначе би трябвало да обърне поглед към тъмнината в себе си, а това е неприятно занимание, след което обикновено се осъзнава нуждата от вътрешна промяна. На практика Браун не желае читателите му да прогледнат за истината, а ги снабдява с "вълшебни" очила, през които да гледат действителността, за да са способни да я разбират, но за какво са му на слепеца очила? Читателите, приели благосклонно жеста му, подозират, че очилата, които им пробутват, са "менте", но предпочитат да ги носят, за да не ги вземе някой за слепци.

Но моето сърце, което е докоснато и изцелявано от Божията любов, знае, че не съществува нито свещена женственост, нито свещена мъжественост, пред която да се кланя. Знае също, че поклонението пред сексуалността и репродуктивните способности на човека възражда древния култ към ханаанските богове на сексуалната оргия Ваал и Астарт, за който Библията говори многократно и заради който народът на Израил понася големи страдания. То се прекланя единствено пред Този, Който освещава и женствеността, и мъжествеността - защото ги е сътворил и има силата да ги извиква за живот и да ги утвърждава дори тогава, когато са отхвърлени и унижени от хорската неправда.

¹ Браун, Д. Шифърът на Леонардо. С., Бард, 2003.

² За историческите изкривявания на фактите виж по-подробно: Макдауъл, Дж. Шифърът на Леонардо. В търсене на отговори. С., Нов човек, 2006 (с богата библиография). Интернет: www.dveri.bg.

ЖЕНАТА НАМИРА СЕБЕ СИ, СВОЯТА ИСТИНСКА И НЕПОВТОРИМА САМОЛИЧНОСТ, ПО АБСОЛЮТНО СЪЩИЯ НАЧИН, ПО КОЙТО Я НАМИРА И МЪЖЪТ: ЧРЕЗ ЛИЧНАТА СИ СРЕЩА С БОГА И В НЕГОВОТО СВЯТО ПРИСЪСТВИЕ, КЪДЕТО ВСИЧКИ НИЕ, МЪЖЕ И ЖЕНИ, РАЗБИРАМЕ КОИ СМЕ.

Моят Христос не е Христос на някаква фанатична и ултра-консервативна църковна група, която пази "изопачения" му облик през вековете, а онзи Христос, Когото всички християни познават не само от думите и делата Му в четирите канонични Евангелия, но и от собствен опит. Този Христос, Който живее в моето сърце, е умрял на кръста за жените не по-малко, отколкото за мъжете. И още нещо. В толкова ненавистните за "рицарите" на "свещената женственост" Евангелия от Матей, Марк, Лука и Йоан Божият Син не унижава никъде нито една жена, а въздига жената в невиджано за езическия свят достойнство. От Йоановото Евангелие знаем, че Иисус се разкрива за първи път като Месия именно пред жена - самарянката; жените мироносици са първите радостни и убедени свидетели на Христовото възкресение.

Жената намира себе си, своята истинска и неповторима самоличност, по абсолютно същия начин, по който я намира и мъжът: чрез личната си среща с Бога и в Неговото свято присъствие, където всички ние, мъже и жени, разбираме кои сме - не в несъвършените хорски очи, а в любещия, нежен и справедлив поглед на нашия Творец. Мъж или жена, всеки човек става този, който е, когато приема от Христос дара на вечния живот, когато слуша гласа Му и живее всекидневно в Неговото присъствие. Тогава стават реалност думите на апостол Павел към галатяните, че "няма вече юдеин, нито грък, няма роб, нито свободен, няма мъжки пол, нито женски; защото всички вие сте едно в Христос Иисус" (Гал. 3: 28).

Ако приема сериозно внушенията в романа, би трябвало да обявя истината, която ми носи действителният Христос и която ме освобождава от силата на греха и на смъртта, за лъжа и по този начин да се "освободя" от всякаква отговорност пред тази истина и пред Бога, Който ми я открива. Книгата цели тъкмо това, да ме превърне в слаб човек, от когото нищо не зависи - като она немощен неогностичен Христос на Д. Браун, който сякаш няма способността да отстои своето учение и своя облик пред учениците си и пред света, та има нужда някой да му помага за това. Подарявам този изопачен образ на Иисус на онези, които са го измислили - нека го държат за себе си, ако им харесва, и да се уповават на него. Що се отнася до мен, аз оставам при живия и днес Христос, възкръснал от мъртвите и седящ отдясно на Отца, на Когото е дадена всяка власт на небето и на земята и Който пребъдва със Своите последователи до свършека на времената.

Д-р *Налин Михайлов*

Главен асистент в катедрата по теория на литературата при Факултета по славянски филологии на СУ "Св. Климент Охридски"

